

9. PROGRAM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ

9.1. STAN AKTUALNY W ZAKRESIE PROWADZONYCH DZIAŁAŃ EDUKACYJNYCH NA TERENIE MIASTA KRAKOWA

Urząd Miasta Krakowa od kilku lat prowadzi systematyczną kampanię edukacyjną w kierunku racjonalnej gospodarki odpadami wśród mieszkańców miasta.

Wydział Kształtowania Środowiska Urzędu Miasta Krakowa sprawuje nadzór merytoryczny nad wszystkimi działaniami z zakresu edukacji ekologicznej w Krakowie.

Realizacja programu edukacji ekologicznej powinna być finansowana ze środków powiatowych i gminnych funduszy zgodnie z obowiązującą ustawą Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Dz. U. 2008 nr 25 poz. 150 z późn. zm.) art. 406 – 408 oraz również z funduszy strukturalnych UE.

Dodatkowo środki masowego przekazu są zobowiązane do realizacji programu edukacji ekologicznej. Art. 78 Prawa ochrony środowiska mówi, że: "środki masowego przekazu są obowiązane kształtować pozytywny stosunek społeczeństwa do ochrony środowiska oraz popularyzować zasady tej ochrony w publikacjach i audycjach".

Zgodnie z zapisami Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej możliwe źródła finansowania w sferze edukacji ekologicznej to:

- budżet - środki własne resortów oraz dotacje celowe przekazane z budżetu państwa na zadania bieżące realizowane przez samorząd województwa, powiat, gminę na podstawie porozumienia z organami administracji centralnej,
- samorządy - własne fundusze samorządów,
- fundusze celowe: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz fundusze wojewódzkie, powiatowe i gminne (dotacje przekazane z funduszy celowych na realizację zadań bieżących),
- środki własne: uczestników, organizacji, przedsiębiorstw (środki pochodzące z funduszy pozabudżetowych),
- sponsorzy - dotacje uzyskane z różnych źródeł, w tym fundusze pomocowe i inne środki zagraniczne, nie wchodzące w skład budżetu państwa,
- banki.

Największą prowadzoną w mieście imprezą edukacyjno – ekologiczną jest **Krakowski Festiwal Recyklingu** poświęcony promocji systemu selektywnego zbierania odpadów. Krakowski Festiwal Recyklingu odbywał się już sześciokrotnie. Impreza ta jest prowadzona w formie różnorodnych koncertów, atrakcji dla dzieci oraz konferencji i seminariów. Stałym elementem festiwalu jest zbieranie surowców wtórnych.

W ciągu sześciu edycji festiwalu zebrano:

- 134,2 Mg makulatury,
- 62,2 Mg szkła,
- 4,1 Mg puszek aluminiowych,
- 8,2 Mg butelek PET,
- 6,3 Mg zużytych baterii.

Za przyniesione surowce wtórne uczestnicy otrzymują sadzonki drzew i kwiatów oraz drobne upominki (np. płócienne torby, koszulki, gadżety).

Krakowski Festiwal Recyklingu jest wydarzeniem szeroko komentowanym przez lokalne i ogólnopolskie media, zbierającym każdorazowo bardzo pozytywne recenzje.

Kolejną akcją organizowaną przez Wydział Kształtowania Środowiska Urzędu Miasta Krakowa są **Dni Ziemi**. W 2008 r. zorganizowano tę imprezę już po raz piąty.

Celem obchodów Dni Ziemi jest zwrócenie uwagi na zagrożenia, jakie niesie szybki rozwój cywilizacji i naruszenie równowagi między człowiekiem a środowiskiem. Przez cały tydzień szkoły, placówki oświatowe, domy kultury i organizacje pozarządowe angażują się w działania ekologiczne. Przygotowują spektakle, sprzątają teren wokół szkół, organizują rajdy rowerowe. W ramach Dni Ziemi organizowana jest także Krakowska Wystawa Ekologiczna podczas której firmy komunalne wystawiają swoje ekologiczne inwestycje. Prowadzone jest także selektywne zbieranie surowców wtórnych, za które mieszkańcy również otrzymują sadzonki drzew i kwiatów.

W ramach prowadzonych przez Wydział Kształtowania Środowiska Urzędu Miasta Kraków działań edukacyjnych zaangażowano do współpracy szkoły i placówki oświatowe.

W placówkach szkolnych od 13 lat organizowany jest **konkurs na zbieranie makulatury**. W szkole, która w roku szkolnym 2006/2007 wygrała ten konkurs na 1 ucznia przypadało 155,3 kg makulatury. We wszystkich placówkach oświatowych zebrano łącznie 555,5 Mg makulatury. Celem prowadzonych akcji jest aby z każdym kolejnym rokiem zbierane były coraz większe ilości surowców wtórnych.

Dodatkowo przy wsparciu środków finansowych UE – ISPA opracowano program edukacji ekologicznej, w ramach którego prowadzone jest systemowe i profesjonalne kształcenie w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców Krakowa. Od maja 2006 r. realizowany jest program o nazwie „**Czysta Akcja Kraków**”. „Czysta Akcja” to program edukacji ekologicznej w formie wieloelementowej instrukcji pokazującej w jaki sposób radzić sobie na co dzień z problemem różnych rodzajów odpadów. W ramach „Czystej Akcji” działa strona internetowa www.czystaakcja.pl, na której znajdują się m.in. szczegółowe informacje, dotyczące zbierania surowców wtórnych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, zużytych baterii, przeterminowanych leków, farb, olejów odpadowych i innych niebezpiecznych odpadów występujących w strumieniu odpadów komunalnych. Wykaz miejsc zbierania tych odpadów znajduje się na stronie Ekocentrum (www.ekocentrum.krakow.pl) prowadzonej przez Krakowski Zarząd Komunalny.

Kampania informacyjno – edukacyjna „EKOCENTRUM” - system gospodarki odpadami

Kampania informacyjno – edukacyjna EKOCENTRUM System Gospodarki Odpadami prowadzona jest od początku lutego 2008 r. przez Krakowski Zarząd Komunalny i ma na celu podniesienie świadomości i poziomu wiedzy mieszkańców Krakowa w zakresie właściwego gospodarowania odpadami. Aby ulepszać i zmieniać system gospodarki odpadami na nowoczesny nie wystarczą same inwestycje w infrastrukturę, konieczne są także działania informacyjne, bez których nie będzie możliwa zmiana przyzwyczajeń oraz mentalności mieszkańców. Bardzo istotne jest wykształcanie wśród mieszkańców nowych nawyków i zachowań, takich jak np. segregowanie odpadów w gospodarstwie domowym, wyodrębnianie rodzajów odpadów, które nie powinny trafić na składowisko (przeterminowane leki, sprzęt elektryczny i elektroniczny, inne odpady niebezpieczne) minimalizowanie odpadów poprzez wybieranie produktów w opakowaniach wielokrotnego użytku lub nadających się do recyklingu. Takie zachowania znacznie wpłyną na poprawę obecnego systemu gospodarki odpadami.

Ważnym elementem kampanii jest uruchomienie strony www.ekocentrum.krakow.pl oraz bezpłatnej infolinii 0800 11 22 11, dzięki którym mieszkańcy mają możliwości uzyskania odpowiedzi na pytania dotyczące zagadnień związanych z gospodarką odpadami.

9.2. MODEL EDUKACJI EKOLOGICZNEJ WRAZ Z OKRESLENIEM KONIECZNYCH MATERIAŁÓW EDUKACYJNYCH DO REALIZACJI PROGRAMU

Model edukacji ekologicznej zawarty jest w obowiązującym „Programie edukacji ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami w Krakowie na lata 2006-2009”, który został opracowany na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa. Program ten uwzględnia wnioski z przeprowadzonej wieloaspektowej kampanii pilotażowej w 2006 r. realizowanej na podstawie dokumentu pt. „Strategia edukacji ekologicznej w Krakowie-etap pilotażowy” oraz raportu z badań jakościowych (FGI), raportu z badań ilościowych (CATI) i raportów częściowych z realizacji poszczególnych etapów akcji pilotażowej.

„Program edukacji ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami w Krakowie na lata 2006-2009” jest programem 3-letnim, cyklicznym, obejmującym przede wszystkim problem selektywnego zbierania surowców wtórnych.

Cykliczność realizacji programu edukacji ekologicznej przyczyni się do utrwalenia wiadomości w zakresie objętym programem oraz zapewni dotarcie tych informacji do wszystkich mieszkańców miasta w każdej grupie wiekowej.

Szczegółowe wytyczne dotyczące realizacji tego programu zostały przedstawione w ww. opracowaniu.

Celem programu jest zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców i wykształcenie prawidłowych oraz odpowiedzialnych zachowań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi poprzez:

- kontynuację realizacji pilotażowego programu edukacyjnego „Czysta Akcja”,
- realizację działań zmierzających do uzyskania akceptacji społecznej dla nowoczesnych rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami,
- współpracę ze szkołami,
- dystrybucję materiałów edukacyjnych,
- organizację szkoleń, seminariów i konferencji,
- organizację imprez cyklicznych.

Odbiorcami programu edukacyjnego są dzieci i młodzież oraz dorośli mieszkańcy miasta.

Realizacja programu edukacyjno-informacyjnego prowadzona jest na różnych poziomach zaawansowania wiedzy oraz dla poszczególnych grup wiekowych i zawodowych.

Prawidłowe i efektywne przeprowadzenie procesu edukacji, w celu uzyskania optymalnych wyników, wymaga stosowania różnorodnych **form przekazu i nośników informacji**.

Do form przekazu (nośników) zalicza się:

- materiały drukowane: ulotki, wkładki prasowe, broszury, obwieszczenia, powiadomienia służb komunalnych, publikacje w prasie (artykuły, komentarze, stałe rubryki), plakaty, biuletyny, raporty, materiały edukacyjne (np. autorskie programy nauczania) okolicznościowe pamiątki (znaczki, kalendarzyki, długopisy, kubki i in.).
- nośniki audiowizualne: wywiady dla radia i telewizji, pokazy multimedialne krótkich filmów i programów komputerowych oraz wystawy np. fotograficzne lub plastyczne o tematyce ekologicznej,
- imprezy promocyjne, m. in.: konferencje prasowe, zebrania mieszkańców, imprezy specjalne (festiwale, akcje), konkursy, warsztaty, seminaria i konferencje.

9.3. PROPOZYCJE DZIAŁAŃ I FORM EDUKACYJNYCH PROMUJĄCYCH SYSTEM GOSPODARKI ODPADAMI

Ustawiczna edukacja ekologiczna powinna być prowadzona wielopłaszczyznowo i obejmować:

1. działania edukacyjne:

- edukacja podstawowa na bazie szkół, poprzez wprowadzenie zajęć dydaktycznych i kółek zainteresowań,
- otwarte seminaria tematyczne,
- dostępność literatury i tematycznych publikatorów,

2. działania popularyzacyjne:

- publikacje plakatowe i ulotki,
- imprezy terenowe o charakterze proekologicznym,
- audycje tematyczne w środkach masowego przekazu (szczególnie stacje lokalne),
- publikacje w prasie lokalnej dotyczące gospodarki odpadami,

3. działania informacyjne:

- udostępnianie informacji o punktach zbierania i możliwościach przekazania odpadów.

W „Programie edukacji ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami w Krakowie na lata 2006-2009”, w rozdziale 5 przedstawiono „wdrażanie strategii – realizację działań edukacyjnych w latach 2007-2009”.

W rozdziale tym omówiono wytyczne dotyczące kreacji, tj. elementów wizualnych i symboli, programu edukacyjnego, a także kontynuację działań podejmowanych w ramach akcji pilotażowej 2006.

Do kontynuowanych działań należą:

- kampania zewnętrzna (outdoor), w której powinny być wykorzystywane następujące nośniki (formy przekazu):
 - o *bilboardy, jako podstawowy nośnik outdoor,*
 - o *powierzchnia reklamowa na środkach komunikacji miejskiej,*
 - o *citylighty,*
 - o *plakaty, jako nośnik informacyjny w przypadku wydarzeń o charakterze ekologicznym,*
- szkolenia dla nauczycieli,
- ścieżka edukacyjna na składowisku odpadów komunalnych „Barycz” (polecane jest dodawanie nowych elementów edukacyjnych ścieżki),
- utrzymanie strony internetowej www.czystaakcja.pl (konieczna jest systematyczna aktualizacja strony internetowej, regularne uzupełnianie treści i elementy interaktywne, stały administrator strony),
- rozsyłanie mailingów (rozszerzenie grup odbiorców mailingów o instytucje, urzędy, organizacje branżowe, właścicieli małych i średnich przedsiębiorstw, dziennikarzy, liderów opinii, właścicieli domów jednorodzinnych i działek, właścicieli i pracowników sklepów oraz sieci handlowych).
- wspieranie działalności i inicjatyw proekologicznych szkół poprzez systematyczne organizowanie konkursów, zapewnienie szkołom nagród, wspieranie inicjatywy teatryków szkolnych,

- rozdawanie gadżetów (materiałów edukacyjnych) – gadzety powinny łączyć funkcje informacyjną z użyteczną,
- kampania ATL (kampania promocyjna prowadzona przez mass media)- opcjonalnie.

Do działań nieujętych w kampanii pilotażowej „Czysta Akcja” należą:

- sukcesywne dobudowanie kolejnych elementów ścieżki edukacyjnej,
- tworzenie nowych materiałów edukacyjnych z bohaterami „Czystej Akcji” (Smok Śmieciok, rodzina Śmieciaków),
- włączenie wszystkich wydarzeń edukacyjnych (Krakowski Festiwal Recyklingu, Dni Ziemi, Dzień Bez Samochodu, „Kraków wolny od psich qp”) w system działań „Czystej Akcji”.

Ponadto bardzo istotne jest:

- informowanie o obowiązujących przepisach dotyczących gospodarowania odpadami,
- informowanie o miejscach oddawania różnych rodzajów odpadów i zachęcanie mieszkańców do korzystania z nich (np. lokalizacja pojemników do selektywnego zbierania surowców wtórnych, Centra Recyklingu, Akcja „Wystawka”).

9.4. HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY REALIZACJI „PROGRAMU EDUKACJI EKOLOGICZNEJ W ZAKRESIE GOSPODARKI ODPADAMI W KRAKOWIE NA LATA 2006-2009”

Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji „Programu edukacji ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami w Krakowie na lata 2006-2009” przedstawiono w tabeli 9-1.

Tabela 9-1 Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji „Programu edukacji ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami w Krakowie na lata 2006-2009”

Lp.	Działanie	Okres realizacji	Szacunkowy koszt [tys. PLN netto]/rok	
1.	Kampanie outdoor (bilboardy, citylighty, plakaty, komunikacja miejska)	maj-czerwiec, wrzesień-październik	255,0	
2.	Internet (koszt stałego administrowania strony internetowej)	cały rok	24,0	
3.	Działania PR	szkolenia dla nauczycieli	2 razy/rok (kwiecień, październik)	20,0
		ścieżka edukacyjna na składowisku Barycz	ekspozycja stała, ogólnodostępna, głównie kwiecień-czerwiec i wrzesień-październik	45,0
		wspieranie działalności proekologicznej szkół	charakter stały, oprócz lipca i sierpnia	70 0
4.	Mailingi	czerwiec i przełom października i listopada	15,0	
5.	Kampania ATL	2 tygodnie po kampanii outdoor	110,0	
Razem			539,0 tys. PLN netto/rok	

W latach 2006 - 2009 roczny koszt realizacji działań edukacyjnych w zakresie gospodarki odpadami w Krakowie wynosi ok. 540 tys. PLN/rok.

Dodatkowo należy uwzględnić koszty związane z kontynuacją programów związanych z gospodarką odpadami „Krakowskim Festiwalem Recyklingu”, „Dniami Ziemi”, które powinny być elementami uzupełniającymi program „Czysta Akcja”. Szczegółowy harmonogram rzeczowo-finansowy przedstawiono w „Programie edukacji ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami w Krakowie na lata 2006-2009”.

9.5. ANALIZA ODZEWU SPOŁECZNEGO I WSPÓŁPRACA Z MASS MEDIAMI

Analiza odzewu społecznego jest sposobem oceny skuteczności zamierzonych w programie edukacyjno-informacyjnym celów, tj. wzrostu świadomości w dziedzinie gospodarki odpadami.

Brak protestu nie powinien być odbierany jako sygnał pozytywnego odbioru przeprowadzonego programu. Może to także oznaczać, że informacja nie dotarła do odbiorców lub została nieodpowiednio zrozumiana.

Współpracę z mass mediami należy rozpocząć od przygotowania listy mediów, które mieszkańcy najchętniej czytają, słuchają i oglądają, z którymi będzie nawiązany stały kontakt. Radio, prasa i telewizja to media opiniotwórcze o dużym zasięgu. Informacje przekazywane przez media docierają do bardzo licznej grupy mieszkańców.

Z uwagi na to, że dziennikarze nie są specjalistami z zakresu ochrony środowiska jednym ze sposobów współpracy z mass mediami jest udostępnienie im przygotowanych materiałów do publikacji w Urzędzie Miasta Krakowa i Krakowskim Zarządzie Komunalnym.

Poza tym na terenie urzędu powinna zostać wyznaczona osoba odpowiedzialna do kontaktów z mediami.